

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ НОВИНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянуто загальні вимоги до побудови системи вправ та розроблено на їх основі вимоги до системи вправ для навчання аудіювання новинних публіцистичних текстів. Описано основні критерії відбору вправ, виокремлено основні етапи роботи з текстами для прослуховування і на їх основі сформовано систему вправ для навчання аудіювання новинних публіцистичних текстів старшокласників в умовах профільного навчання. Подано систему вправ на основі текстів, відібраних з Інтернет джерел.

Постановка проблеми. Уміння бути слухачем новинного публіцистичного тексту (НПТ) та розуміти його на всіх рівнях (глобальному, детальному та критичному) вимагає спеціального навчання. Успіх перебігу цих процесів залежить не лише від вдалого відбору текстів, а й від правильно відібраних чи створених вправ, їх послідовності, кількості та обсягу. Тому, передумовою підвищення якості навчання аудіювання в загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ) профільного рівня є вдосконалення роботи з аудіотекстом, тобто створення ефективної системи вправ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема створення системи вправ є однією із найактуальніших у практичному відношенні та найбільш складною у теоретичному плані. Її актуальність підтверджується роботами таких учених, як В. О. Бухбіндер, Н. І. Гез, Ю. І. Складенко, С. Л. Захарова, С. П. Шатілов та ін. Розробкою системи вправ для формування та контролю навичок і вмінь в аудіюванні займалися: І. Н. Алексєєва, О. Ю. Бочкарьова, С. В. Гапонова, Н. Є. Жеренко, С. Л. Захарова, О. В. Кміть, Я. М. Колкер і Є. С. Устінова, О. Б. Метьолкіна, Т. О. Яхнюк та ін. Питання використання жанрів публіцистики для навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності висвітлюється в роботах дослідників, які займаються проблемами навчання читання (О. В. Бірюк), взаємопов'язаного навчання аудіювання і читання (Н. Ф. Мещанова). Однак, поза увагою вчених-методистів залишилася проблема розробки системи вправ для навчання аудіювання в середній профільній школі з використанням фрагментів новинних публіцистичних текстів. Саме це й обумовлює **актуальність нашого дослідження**. Таким чином, **мета статті** – представити теоретично обґрунтовану систему вправ для формування англомовної аудитивної компетенції у старшокласників на матеріалі НПТ.

Виклад основного матеріалу. Услід за М. В. Ляховицьким, під **системою** розуміємо упорядковану множинність взаємозв'язаних елементів, виділену на основі певних ознак, об'єднаних спільною метою функціонування та єдністю керування, що виступає у взаємодії із середовищем як цілісна єдність [1: 73-79].

Наша система вправ для навчання аудіювання старшокласників побудована на основі НПТ, взятих з Інтернет джерел. Виходячи з вищезазначеного, під **системою вправ** для навчання аудіювання НПТ розуміємо сукупність необхідних типів і видів вправ, які виконуються у певній послідовності з метою формування навичок та розвитку вмінь аудіювати НПТ.

Загальноприйнятою у сучасній методиці навчання аудіювання є система вправ, що складається з двох підсистем – для формування мовленнєвих навичок аудіювання та для розвитку вмінь [5].

Услід за С. Ю. Ніколаєвою, яка поділяє думку Ю. І. Пассова, вважаємо, що система вправ має забезпечити:

- 1) підбір необхідних вправ, що відповідають характеру певної навички або певного вміня;
- 2) визначення необхідної послідовності вправ;
- 3) розташування навчального матеріалу та співвідношення його компонентів;
- 4) систематичність / регулярність виконання певних вправ;
- 5) взаємозв'язок різних видів мовленнєвої діяльності [2].

Однак, варто зазначити, що створена нами система вправ для навчання аудіювання НПТ старшокласників передбачає не лише вправи, спрямовані на формування і розвиток навичок та вмінь в аудіюванні, а й на засвоєння соціокультурних знань про країну, мова якої вивчається.

При створенні системи вправ ми брали до уваги специфічні особливості НПТ як виду Інтернет-публіцистики і вважаємо, що важливою видається необхідність приділити належну увагу формуванню навичок старшокласників долати труднощі, що випливають з цих особливостей. Так, Д. М. Белл (D. M. Bell) виділив основні три групи труднощів розуміння новинних повідомлень. Розглянемо кожен з цих груп детальніше [3].

Перша група труднощів розуміння новинних повідомлень пов'язана зі змістом інформаційного повідомлення, який може бути: а) пов'язаним з фоновими знаннями учнів, які необхідно активізувати на допереглядовому етапі; б) зовсім новим для учнів, і в такому разі підготовка до сприйняття має складатися із введення нових понять і нових лексичних одиниць.

Друга група труднощів – лінгвістичні – пов'язана з а) суто акустичними (фонетичними) труднощами; б) лексичним наповненням НПТ та їх синтаксисом; в) труднощами сприйняття різних типів текстів та їх презентації на екрані (описовий, розповідний текст, презентований у студії чи з місця подій, поданий без чи на фоні відеоряду та ін.).

У третій групі труднощів Д. М. Белл (D. M. Bell) виокремлює труднощі пов'язані зі структурою дискурсу новинних повідомлень. За словами автора, інколи саме незнання структури інформаційного повідомлення становить більші труднощі, ніж суто лінгвістичні [3].

Таким чином, для того, щоб навчити учнів долати вищеописані труднощі ми будемо використовувати першу та другу підсистеми вправ. Метою третьої підсистеми вправ ми, услід за іншими вченими [2; 4; 5], ставимо формування специфічних вмінь аудіювання. Услід за О. А. Криловою [6], вміння в аудіюванні при роботі з новинними повідомленнями поділяються на:

а) вміння розуміти повний зміст повідомлення (рівень детального розуміння), що передбачає розуміння всіх деталей, здогадку про значення незнайомих мовних одиниць за контекстом, визначення задуму авторів передачі, висловлення аргументованої власної думки;

б) вибіркові (селективні) уміння, коли слухача цікавлять окремі, конкретні деталі тексту;

в) уміння розуміти текст загалом (глобальне розуміння), що передбачає розуміння структури, змісту висловлювання, виділення ключової інформації, визначення послідовності основних подій та передачу основної інформації [6].

Окрім вищеописаних умінь ми, услід за Н. І. Гез [7] та Л. П. Смірноюю [8], виокремлюємо уміння критичного розуміння тексту – уміння розуміти підтекст, давати критичну оцінку почутому, висловлювати власну думку та ін.

Услід за О. О. Сіваченко, яка розробила вимоги до створення системи вправ для навчання аудіювання англomовних драматичних творів [4], а також враховуючи типологію НПТ, психологічні особливості процесу сприйняття та розуміння англomовних новинних повідомлень, фактори впливу на аудіювання, ми виділили основні вимоги до побудови системи вправ, спрямованих на формування навичок та розвиток умінь аудіювати НПТ. Система вправ повинна: 1) враховувати специфіку процесу аудіювання НПТ як виду мовленнєвої діяльності; 2) враховувати жанрову специфіку творів публіцистики; 3) бути спрямованою на подолання труднощів аудіювання НПТ (відштовхуючись від труднощів розуміння новинних повідомлень); 4) забезпечувати формування навичок і розвиток умінь сприймати на слух та розуміти НПТ на змістовому і смисловому рівнях; 5) базуватись на поетапній роботі з НПТ.

Створюючи систему вправ для навчання аудіювання НПТ, ми спиралась на виділені вченими етапи навчання аудіювання [4], критерії побудови системи вправ [5], а також типологію вправ для навчання аудіювання [9], інтерпретуючи її до мети нашого дослідження.

Слідом за низкою авторів (С. Ю. Ніколаєва, Н. К. Склярєнко) під "вправою" розуміємо спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою оволодіння ними або їх удосконалення [2].

Кожна вправа, за твердженням С. Ю. Ніколаєвої, незалежно від її характеру має три- або чотирифазову структуру:

Перша фаза – завдання (має містити мотив до виконання певної мовленнєвої дії / діяльності, ситуацію мовлення, ролі комунікантів (якщо вправа виконується у формі рольової гри) тощо. Водночас учневі варто пояснити, що він має зробити і як: усно чи письмово, в зошиті або на дошці, індивідуально, у парах, групах чи командах [2]).

Друга фаза – зразок виконання завдання (факультативна: вона може мати місце, якщо у зразку виконання є потреба, і може бути відсутньою).

Третя фаза – виконання завдання і є власне вправою.

Четверта фаза – контроль (контроль з боку вчителя, взаємоконтроль або самоконтроль учнів). Може співпадати у часі з виконанням, або слідувати за виконанням.

Спіраючись на загальноприйняту в методиці викладання ІМ типологію вправ, а також беручи до уваги основні вимоги до вправ, ми розробляли їх відповідно до певних критеріїв [2: 66], а саме: 1) за спрямованістю вправи на прийом або видачу інформації; 2) за ступенем комунікативності; 3) за характером виконання; 4) за участю рідної та іноземної мови; 5) за функцією у навчальному процесі; 6) за місцем виконання; 7) за наявністю / відсутністю опор; 8) за ступенем керованості викладачем; 9) за наявністю / відсутністю рольового компонента.

Детально розглянемо кожен з критеріїв.

За критерієм "**спрямованість вправи на прийом або видачу інформації**" вправи поділяються на рецептивні, репродуктивні та продуктивні, а також їх комбінації – рецептивно-репродуктивні та рецептивно-продуктивні вправи. Кожна група вправ має своє призначення і спрямована на рішення конкретних питань. Так, рецептивні вправи направлені на сприймання та розуміння висловлювань. В репродуктивних вправах учень відтворює повністю або із змінами сприйнятий ним матеріал [2: 65]. Всі репродуктивні вправи, в основному, є рецептивно-репродуктивними, так як спочатку учень сприймає

інформацію, а вже потім репродукує. Продуктивні вправи направлені на самостійне продукування висловлювання різних рівнів. Якщо продукуванню висловлювання передує сприймання і розуміння тексту, то вправа – рецептивно-продуктивна.

За критерієм "**комунікативності**" вправи поділяються на *комунікативні* (мовленнєві, природно-комунікативні), *умовно-комунікативні* (умовно-мовленнєві) та *некомунікативні* (мовні) [2: 66; 4: 109].

Вправи некомунікативного характеру є підготовчими і зазвичай спрямовані на закріплення вживання певних лексичних або граматичних одиниць потрібної тематики. Некомунікативні вправи прийнято називати мовними, оскільки учні виконують дії з мовним матеріалом поза ситуацією мовлення, приділяючи значну увагу формі [10].

Умовно-комунікативні вправи характеризуються наявністю мовленнєвого завдання і ситуативністю. Вони спрямовані на розвиток навичок – дають можливість тренувати мовний матеріал в умовній комунікації.

Вправи комунікативного характеру спрямовані на розвиток вмінь і є спеціально організованою формою спілкування, де учень реалізує акт мовленнєвої діяльності англійською мовою [10].

У розробленій нами системі вправ основне місце посідають вправи умовно-комунікативного та комунікативного характеру, що мають на меті формування навичок та вмінь в аудіюванні. Некомунікативні вправи становлять незначну кількість.

"**За характером виконання**" до нашої системи входять як *усні*, так і *письмові* вправи.

"**За участю рідної та іноземної мови**" в нашій системі вправ представлені вправи лише іноземною мовою.

За критерієм "**функція у навчальному процесі**" розрізняють *тренувальні* та *контрольні* вправи. В нашій системі представлені обидва типи вправ, оскільки ми розглядаємо систему вправ як систему навчання і як систему контролю. Тренувальні вправи мають на меті формування та розвиток компетенції в аудіюванні, а контрольні вправи спрямовані на визначення рівня сформованості цієї компетенції.

"**За місцем виконання**" вправи поділяються на *аудиторні*, *лабораторні*, *домашні*.

За критерієм "**наявність опор**" в нашому дослідженні використовуються вправи з використанням штучних вербальних і невербальних опор, природних опор і без них [12].

За "**ступенем керуваності вчителем**" розрізняють вправи з *повним*, *частковим* і *мінімальним керуванням*. У нашому дослідженні дії учнів на всіх етапах будуть керуватися повністю, частково або мінімально.

За критерієм "**наявність / відсутність рольового компонента**", в нашу систему ми включили вправи з рольовим компонентом та без нього.

Логічне та поступове виконання учнями розроблених вправ передбачає їх систематизацію в єдине ціле. Для цього ми обрали систему вправ метою створення якої ми вважаємо формування в учнів вміння сприймати та розуміти тексти на глобальному, детальному та критичному рівнях.

В основу системи вправ для навчання аудіювання НПТ покладено поетапну роботу з текстом. Для кожного етапу роботи з текстом – вступного, підготовчого, основного – ми створили групи вправ відповідно до методичного призначення кожного етапу. Вправи тієї, чи іншої групи спрямовані на актуалізацію і поповнення знань, формування навичок і розвиток умінь.

Група вправ **вступного етапу** спрямована на актуалізацію та поглиблення знань учнів про особливості НПТ і формування навичок та вмінь орієнтуватися в структурі НПТ. На цьому етапі ми знайомимо учнів з існуючими видами НПТ, активізуємо їхні знання в цьому напрямку і, таким чином, створюємо мотивацію до сприймання цільових текстів.

Підготовчий етап складається з чотирьох груп вправ і передбачає формування фонетичних, лексичних та граматичних навичок на рівні понадфразової єдності (ПФЄ) та мікротекстів, розвиток вміння розпізнавати ситуацію мовлення та передбачати основний зміст та зміст НПТ. Підготовчі вправи є важливою групою вправ для навчання аудіювання, оскільки створюють основу та засоби здійснення мовленнєвої діяльності, хоча ще не виступають мовленнєвою діяльністю [12]. За своєю суттю підготовчі вправи забезпечують технічний, або операційний бік аудіювання; вони призначені для зняття лінгвістичних та психологічних труднощів смислового сприймання та розвитку вміння логіко-смислової обробки знаків більш низького рівня – від слів до мікротекстів [7: 20]. Отже, підготовчі або операційні вправи виконуються на рівні речень або мікротекстів – найменшої мовленнєвої одиниці навчання аудіювання.

Як ми вже зазначали, підготовчі вправи для розвитку вмінь аудіювання спрямовані на подолання фонетичних, лексичних та граматичних труднощів під час сприймання на слух та розуміння аудитивної інформації. У межах нашого дослідження такі вправи спрямовані на зняття мовних труднощів та на зняття труднощів психологічного характеру.

На **основному етапі** учні виконують вправи на розвиток вмінь аудіювання НПТ на рівні тексту і спрямовані на його аналіз, інтерпретацію та критичне осмислення. Даний етап передбачає формування вмінь давати критичну оцінку подіям, що відбуваються в тексті, висловлювати особисте ставлення до героїв чи подій, пов'язувати факти, описані в тексті, з власним досвідом, визначати емоційний стан учасника за паравербальними особливостями (міміка, жести), проникати в підтекст на рівні всього твору.

Таким чином, створена нами система вправ для навчання аудіювання НПТ складається з трьох основних блоків, що відповідають трьом етапам роботи з кожним окремо взятим текстом. У межах кожного етапу навчання передбачається виконання груп вправ різного характеру, створених на матеріалі новинних публіцистичних текстів, відібраних з Інтернет джерел. НПТ включають в себе тексти з різними типами мовлення, а саме: бесіда ведучого з учасником / учасниками, діалог журналіста з учасником / учасниками, діалог між ведучим та журналістом та ін. Зазначені типи творів відібрані для навчання аудіювання учнів 11-х класів ЗНЗ філологічного профілю, де передбачається збільшення кількості годин для вивчення ІМ. Детально розглянемо частину вправ кожного блоку на прикладах текстів, відібраних з Інтернет джерел.

На **вступному етапі** виконання вправ передбачає ознайомлення учнів з особливостями НПТ, їх структурою та видами. *Вправи вступного етапу (ВВЕ)* є умовно-комунікативними, комунікативними, рецептивними, рецептивно-продуктивними та рецептивно-репродуктивними, частково керованими і виконуються здебільшого у фронтальному та індивідуальному режимах.

ВВЕ 1. Мета: актуалізація знань старшокласників про ПТ, НПТ та їх види у вигляді евристичної бесіди, "мозкового штурму" та відповідей на запитання.

Приклад 1. Інструкція. Nowadays journalistic texts become more and more popular. We can watch them on TV, in the Internet or listen on the radio. With the help of them we can get important information and be up on what is going on. So, let's think and discuss:

- what a journalistic text is;
- what its main task / aim is;
- what types of journalistic texts you know (interview, news, talk, commentary etc.).

Тип вправи: умовно-комунікативна, продуктивна; вид вправи: евристична бесіда та відповіді на запитання; форма виконання: фронтальна; контроль з боку вчителя.

Приклад 2. Інструкція А: One of the most popular and widely used types of journalistic texts is news or news program. Brainstorm the idea of news: what words you associate with news; what structure of a news programme is, what aims its parts have.

Інструкція Б: Put a tick if you consider yourself:

interested in	☐	news and news programmes?
not interested in	☐	
knowledgeable about	☐	
not knowledgeable about	☐	

Інструкція В: What words would you use to describe your attitude to news?

Тип вправи: умовно-комунікативна, продуктивна, евристична бесіда, заповнення таблиці та відповіді на запитання; форма виконання: фронтальна, індивідуальна; контроль з боку вчителя.

ВВЕ 2. Мета: ознайомлення студентів з видами мовлення в НПТ.

Інструкція. You already know that news programme contains several episodes. Each episode can be presented in a different way. Listen to several episodes, define the type of communication between the participants in each of them, fill in the chart and express your idea concerning this information.

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна; вид вправи: заповнення таблиці та обговорення прослуханого; форма виконання: індивідуальна; самоконтроль за ключами.

Type of communication	Episode 1	Episode 2	Episode 3	Episode 4	Episode 5
Newsreader					
Journalist					
Newsreader – Journalist(s)					
Newsreader – Journalist – Participant(s)					
Newsreader/Journalist – Participant(s)					

Підготовчий етап розпочинається виконанням низки передтекстових завдань, що допомагають учням налаштуватися на прослуховування конкретного НПТ та полегшують його сприймання та розуміння в процесі прослуховування. *Вправи підготовчого етапу (ВПЕ):*

ВПЕ 1. Мета: формування вмінь розуміти ситуацію мовлення

Приклад 1. Інструкція: If you were asked to speak on the programme *A journey to remember*, which travel experience you would talk about? (It could be an exotic journey when you were travelling somewhere or just something unexpected that happened on your way to school). Work in groups of four and tell about your experience.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна; вид вправи: розповідь історії / пригоди з власного життя; форма виконання: в малих групах; контроль з боку вчителя.

Приклад 2. Інструкція: Work in groups of three. Make the list of the topics you would expect to find in this episode. Which of them are the most important? Why do you think so? When you are ready, share your ideas with other groups.

Тип вправи: продуктивна, умовно-комунікативна; вид вправи: мозковий штурм; форма виконання: у малих групах; контроль: обговорення групою і вчителем.

ВПЕ 2. Мета: формування вміння передбачати основний зміст повідомлення.

Інструкція: Work in pairs. Look at the key words and guess with their help the main idea of the text.

Key words: tower, making, tallest, to design, skyline, skyscraper.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна комунікативна; вид вправи: обговорення; форма виконання: в парах чи малих групах; контроль: перевірка результатів всім класом і вчителем.

ВПЕ 3. Мета: формування соціокультурних знань про події, що згадуються в тексті.

Приклад 1. (Пояснюючий коментар).

East End of London – it's the area of London, also called simply East End.

The Cockney – 1) it's a mocking nickname of a Londoner who is poor or of a middle class; 2) it's a dialect of poor and middle class Londoners.

The Cockney way of life – way of life working-class Londoners have (poor, with drugs, divorce, adultery etc.). *The Cockney community* – working-class of Londoners, those in the East End.

ВПЕ 4. Мета: формування лексичних навичок:

Приклад 1. Інструкція: Look at the words and word combinations, read them and guess their meaning. Match the words and word combinations on the left with their explanation on the right. Write down your answers in combination of figures and letters.

1. stack up against	a) to be compared or not with something else
2. to dwarf	b) to drop or be dropped, especially heavily or suddenly
3. blustery	c) to become or cause to become comparatively small in size
4. plunk down	e) windy, stormy

Тип вправи: рецептивна, не комунікативна; вид вправи: перехресний вибір; форма виконання: індивідуальна; контроль: самоконтроль за ключем.

ВПЕ 5. Мета: формування граматичних навичок.

Приклад 1. Інструкція: Read the sentences and write down numbers of those which express some past actions into Column 1 and those which express recent actions into Column 2.

- I have recommended the Eurail Pass to several of my friends.
- We discovered that train trip is cost effective, safe, clean and eco-friendly.
- The travel has become the most exciting way to explore Europe.
- This trip took two hours and was full of pleasant moments.

Column 1	Column 2
----------	----------

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна не комунікативна; вид вправи: заповнення таблиці, розподіл інформації за критеріями; форма виконання: індивідуальна; контроль: перевірка результатів всім класом і вчителем.

ВПЕ 6. Мета: формування фонетичних навичок.

Приклад 1. Інструкція: Listen to a dialogue and say what 'time to think' words or expressions do the speakers use?

– When you are singing, you sound, your voice sounds wonderfully relaxed, but that's not the idea that most people would have of, of the music business as a whole. Is the, is the life-style very stressful?

– Yes, um, it, it, it's very demanding, um, it's probably like a, an executive job, um, where you can't come home at a certain nine-to-five, you can't spend a lot of your time with people around you, you feel detached because you know, it's like, I, I, ... I don't necessarily have a schedule, I might work weekends, um, but ... I don't actually mind, but it's like your family,...

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна комунікативна; вид вправи: відповідь на запитання; форма виконання: індивідуальна; контроль: перевірка результатів всім класом і вчителем.

Приклад 2. Інструкція: Watch the extract, fill in the chart defining emotional condition of each journalists, share your choice with the partner giving arguments.

Name of journalist	Neutral	Emotional	Very emotional
Kristie Lu Stout (Hong Kong)			
Kyung Lah (Tokyo)			
Don Riddell (London)			
Susan Candiotti (New York)			

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна не комунікативна; вид вправи: заповнення таблиці, обговорення; форма виконання: індивідуальна, парна; контроль: перевірка всім класом.

Основний етап передбачає вправи в аудіюванні НІТ на різних рівнях розуміння – глобальному, детальному та критичному. Такі вправи є комунікативними за своєю суттю, спрямованими на формування вмінь сприймати та розуміти мовлення в умовах, наближених до природного мовленнєвого спілкування, тобто, в основному, без опор, підказки у вигляді попереднього ознайомлення з темою, у природному темпі мовлення, значної тривалості [Н. І. Гез ИЯШ №6, 1985]. *Вправи основного етапу (ВОЕ)* включають:

4. Сіваченко О. О. Навчання аудіювання англомовних драматичних творів студентів старших курсів мовних спеціальностей : дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. наук : 13.00.02. – Київ, 2009. – 283 с.
5. Склярєнко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Склярєнко // *Іноземні мови*. – 1999. – № 3. – С. 3–98.
6. Крылова О. А. Основы функциональной стилистики русского языка / О. а. Крылова. – М. : Русский язык, 1979. – 224 с.
7. Гез Н. И. Методика обучения аудированию в школе с преподаванием ряда предметов на иностранном языке / Н. И. Гез // *Иностр. языки в шк.* – 1985. – № 6. – С. 19–24.
8. Смирнова Л. П. Уровни понимания иноязычных речевых сообщений на слух и способы контроля их сформированности (языковой и неязыковой вузы) : дисс. ... на соискание уч. степени канд. наук : 13.00.02. – Москва, 1982. – 258 с.
9. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е. И. Пассов. – М. : Русский язык, 1989. – 276 с.
10. Тимошенко О. В. Комунікативні вправи при вивченні ESP / О. В. Тимошенко // *Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі* : [матеріали V Міжнародної конференції, (5-25 квітня 2012 р.)]. – К. : НТУУ "КПІ". – С. 170–174.
11. Склярєнко Н. К. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов / Н. К. Склярєнко // *Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов* : [збірник наук. праць]. – К. : КДПШМ, 1992. – С. 9–14.
12. Літвін І. М. Система вправ для формування англомовної аудиторної компетенції у майбутніх учителів на матеріалі відеофонограми-інтерв'ю / І.М. Літвін // *Вісник КНЛУ. Серія "Педагогіка та психологія"*. – 2011. – № 19. – С. 118–130.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Liakhovyt's'kyi M. V. Osnovni pryntsyupy pobudovy pidruchnykiv i navchal'nykh posibnykiv z inozemnoi movy dlia shkil URSR [Main Principles of Books and Textbooks Formation in Foreign Language for USSR Schools] / M. V. Liakhovyt's'kyi // *Metodyka vykladannia inozemnykh mov* [Methodology of Foreign Languages Teaching]. – K. : Rad. shkola, 1972. – Vyp. 7. – S. 73–79.
2. Metodyka navchannia inozemnykh mov u serednikh navchal'nykh zakladakh [Methodic of Teaching Foreign Languages in Secondary Schools] : [pidruchnyk] / [kol. avtoriv pid kerivn. S. Y. Nikolaevoi]. – K. : Lenvit, 2002. – [vyd. 2-e, vypr. i pererob.]. – 328 s.
3. David M. Bell. TV News in the EFL / ESL Classroom : Criteria for selection / David M. Bell // *TESL – EJ*, 2003. – Vol. 7. – No. 3.
4. Sivachenko O. O. Navchannia audiiuvannia angломовnykh dramatychnykh tvoriv studentiv starshykh kursiv movnykh spetsial'nostei [Teaching of English Dramatic Texts Listening of Students of Last Year of Studies of Linguistic Faculties] : dys. ... na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : 13.00.02 / O. O. Sivachenko. – Kyiv, 2009. – 283 s.
5. Skliarenko N. K. Suchasni vymogy do vprav dlia formuvannia inshomovnykh movlennevykh navychok i umin' [Modern Demands to Exercises for the Formation of Language Habits and Skills] / N. K. Skliarenko // *Inozemni movy* [Foreign Languages]. – 1999. – № 3. – S. 3–98.
6. Krylova O. A. Osnovy funktsional'noi stilistiki russkogo yazyka [Bases of Functional Stylistics of the Russian Language] / O. A. Krylova. – M. : Russkii yazyk, 1979. – 224 s.
7. Gez N. I. Metodika obucheniia audirovaniu v shkole s prepodavaniem riada predmetov na inostrannom yazyke [Methods of Teaching Listening at School with Subjects Taught in Foreign Languages] / N. I. Gez // *Inostr. yazyki v sh.* [Foreign Languages at School]. – 1985. – № 6. – S. 19–24.
8. Smirnova L. P. Urovni ponimania inoiazychnykh rechevykh soobshchenii na slukh i sposoby kontrolya ikh sformirovanosti (yazykovoї i neyazykovoї vuzy) [Levels of Understanding Foreign Language Messages by Listening and Control Methods of their Formation (Linguistic and Non-Linguistic Universities)] : diss. ... na soiskanie uch. stepeni kand. nauk : 13.00.02 / Smirnova L. P. – Moskva, 1982. – 258 s.
9. Passov E. I. Osnovy kommunikativnoi metodyky obucheniia inostrannym yazykam [Bases of Communicative Methods of Teaching Foreign Languages] / E. I. Passov. – M. : Russkii yazyk, 1989. – 276 s.
10. Tymoshenko O. V. Komunikatyvni vpravy pry vyvchenni ESP [Communicative exercises at Learning ESP] / O. V. Tymoshenko // *Suchasni metody vykladannia inozemnoi movy profesiinogo spriamuvannia u vyshchii shkoli* : [materialy V Mizhnarodnoi konferentsii, (5-25 kvitnia 2012 r.)]. – K. : NTUU "KPI". – S. 170–174.
11. Skliarenko N. K. Typologiiia vprav v intensyvnomu navchanni inozemnykh mov [Types of Exercises in the Intensive Teaching of Foreign Languages] / N. K. Skliarenko // *Gumanistychni aspekty lingvistychnykh doslidzen' i metodyky vykladannia inozemnykh mov* [Humanistic Aspects of Linguistic Researches and Methodologies of Teaching foreign Languages] : [zbirnyk nauk. prats']. – 1992. – S. 9–14.
12. Litvin I. M. Systema vprav dlia formuvannia angломовnoї audyivnoї kompetentsii v maibutnikh vchyteliv na materialii videofonogramy-interv'iu [The System of Exercises for the Future Teachers' Auditive Competence Formation on the Material of Video-Interview] / I. M. Litvin // *Visnyk KNLU. Seriiia : "Pedagogika ta psykholohia"* [Kyiv National Linguistic University Journal. Series : "Pedagogy and Psychology"] – 2011. – № 19. – S. 118–130.

Матеріал надійшов до редакції 30.05. 2013 р.

Заболотная М. И. Система упражнений для обучения аудированию новостных публицистических текстов старшеклассников в условиях профильного обучения.

В статье рассмотрены общие требования к построению системы упражнений и на их основе разработаны требования к системе упражнений для обучения аудированию новостных публицистических текстов. Охарактеризованы основные критерии отбора упражнений, вычленены основные этапы работы с текстами для слушания и на их основе сформирована система упражнений для обучения аудированию старшеклассников в условиях профильного обучения. Представлена система упражнений на основе текстов, отобранных с Интернет ресурсов.

Zabolotna M. I. The System of Exercises to Teach Seniors' News Journalistic Texts Listening Comprehension in the Conditions of the Subject-Oriented Education.

The article deals with the general requirements to the system of exercises and developed on their base requirements to the system of exercises for teaching news journalistic texts listening comprehension. The main criteria for selecting exercises are characterized, main stages of work with the texts for listening are singled out and on their basis the system of exercises for pupils' news journalistic texts listening comprehension teaching in the conditions of the subject-oriented education is formed. The system of exercises based on texts taken from Internet sources is presented.